

O.Beryslavksa, PhD. In judicial sciences,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv
V. Dobrovolskij, PhD in the field of education and sports,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv
V. Gololobov, the chief of the center of intense linguistic training,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

THE IMPLEMENTATION OF DISTANCE STUDYING TO CREATE “SOFT SKILLS” AMONG SPECIALISTS THAT ARE STUDYING IN ACCORDANCE WITH THE PROGRAM “CIVIL-MILITARY RELATIONS”

The article is dedicated to the capabilities on introducing modern methods and pedagogical technologies (the technologies of distance studying) including the ones that are used in the course of the training of the Armed Forces of the NATO member countries and which could be adapted to the peculiarities of training cadets (students) in accordance to the program of “Civil military relations”.

There're arguments provided, which favor the implementation of technologies of distance studying in the system of military education which will facilitate the engagement of a larger number of participants to obtain and permanently improve the professional military education; the more operative reaction to changes, that are currently ongoing in the modern world and education; the provision of qualitatively new educational services by providing access to informational resources including the ones that are developing “soft skills” as competences which are the most required ones for modern specialists.

There's a presented analyses of the open educational platforms with the aim to identify courses which could be used to develop “soft skills” within the framework of training specialists in accordance to the program “Civil-Military relations. It has been determined that the competences “soft skills” are required in the first place for self-development, they represent the best practices of the system of “life-long study” and most certainly have got to be an element of combined studying which happens to be the most suitable for military education.

There have been arguments provided in favor of the fact that an important feature of training specialists in the field of civil-military cooperation is the intensification of international cooperation in the field of education with the prominent countries in the world and the appropriate structures of NATO member countries, the intensification of participation of personnel in terms of international exercises, training missions, trainings, educational programs, consultations, internships and other events mainly, within the NATO program “The development of military education” and Ukraine-NATO program with the professional development of civil-personnel of the security and defense sector with the engagement of instructors and teachers who have been deployed with this purpose.

Key words: distance studying, military education, civil-military relations, “soft skills”, “hard skills”.

УДК 340.12:396.1:342.78

Ю.Боброва, д-р юрид. наук,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Ю.Бобров, канд. юрид. наук,
Управління правового забезпечення Генерального штабу Збройних Сил України

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2020.44.32-35>

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ЗА СЕКТОРОМ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ

Ефективне керівництво та управління Збройними Силами України та іншими складовими сил оборони з метою досягнення високого рівня обороноздатності країни нерозривно пов'язані із належним унормуванням та виконанням на практиці заходів демократичного цивільного контролю за воєнною організацією держави.

Процес реформування оборонного сектора має на меті трансформацію системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління Збройними Силами України. Створення нової управлінської системи передбачає чітке розмежування повноважень між Міністерством оборони і Збройними Силами України, функціонування нових видів та родів військ (сил). При цьому, передбачається розділення функцій планування, генерації та застосування сил і засобів у самих Збройних Силах, а Міністерство оборони перетворюється з органу військового управління в центральний орган виконавчої влади, відповідальний за формування та реалізацію державної політики у воєнній сфері та сфері оборони, військової кадрової, технічної політики та політики оборонних закупівель тощо. Одними із головних завдань Міноборони є здійснення в межах повноважень демократичного цивільного контролю за діяльністю Збройних Сил України, воєнно-політичного та адміністративного керівництва армійською організацією.

Гендерна рівність вимагає створення рівних прав і можливостей для чоловіків та жінок у питаннях проходження військової служби, участі у захисті держави – не тільки на законодавчому, а й на практичному рівні. Тривалий час військова професія залишалася суто чоловічою. Це було пов'язано зі значним фізичними, морально-психологічним навантаженням на людину, необхідністю стійко долати тяжкі військові будні. На сьогодні, роль жінки у суспільстві зазнала значних змін. Останні торкнулися і військової сфери. Саме тому питання демократичного цивільного контролю над воєнною організацією держави слід розглядати через призму гендерного його аспекту. Адже, саме гендерна складова цього контролю є найкращим мірилом його ефективності, показником абсолютного контролю громадянського суспільства над військовою сферою, що забезпечує підзвітність військових цивільним та повністю виключає можливість воєнного перевороту в державі

Ключові слова: демократичний цивільний контроль, гендер, сектор безпеки і оборони, Збройні Сили України, чоловіки, жінки.

Постановка проблеми. Реформа сектора безпеки і оборони України та військового управління у Збройних Силах України проводиться в умовах збройної агресії з боку Російської Федерації, яка розпочалась у 2014 році після анексії Автономної Республіки Крим та окупації частини території Донецької і Луганської областей.

Держава стала здійснювати термінові комплексні заходи з розбудови ефективної системи оборони, терміново вирішуючи питання законодавчих змін, покращення фінансування, матеріально-технічного забезпечення сектору та соціального забезпечення військовослужбовців, розвитку оборонно-промислового комплексу та багато інших.

Тим часом у секторі безпеки і оборони збільшується кількість жінок, які прагнуть реалізувати своє право на захист України пліч-о-пліч з чоловіками. Важливо визнавати дивовижну роботу, яку жінки виконують у зоні проведення операції об'єднаних сил, як на адміністративних, так і на бойових посадах. Створюються більш ефективні змішані команди із професійних і кваліфікованих жінок та чоловіків, які разом долають ворога і роблять нашу країну більш міцнішою та успішнішою. Саме необхідністю впровадження ґендерного аспекту в побудові системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони щодо ефективного вирішення питань безпеки обумовлена актуальність цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання демократичного цивільного контролю за складовими сектора безпеки і оборони присвятили чимало праць вітчизняні науковці, разом з тим, розпочата у березні 2019 року трансформація системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України потребує удосконалення існуючих та розробку нових механізмів цивільного демократичного контролю за воєнною організацією. При цьому, врахування ґендеру у ході реформування механізмів контролю зовсім не досліджувалося.

Метою статті є дослідження ґендерного аспекту у забезпеченні демократичного цивільного контролю за сектором безпеки і оборони держави.

Виклад основного матеріалу. Становлення і розвиток України як незалежної та суверенної держави із сформованим демократичним суспільством нерозривно пов'язано із забезпеченням її національної безпеки, що, у свою чергу, вимагає пошуку оптимальних шляхів удосконалення законодавчих механізмів забезпечення на належному рівні обороноздатності країни.

Закріплений у Конституції України та законах курс на членство в НАТО вимагає від України виконання ряду організаційних заходів, метою яких є приведення до стандартів Альянсу складових сектора безпеки і оборони.

Цивілізований світ уже давно визнає пріоритетність врахування ґендерної рівності в реформуванні сектору безпеки та оборони, що тісно пов'язане з основоположними цінностями демократії, особистою свободою, правами людини, верховенством права та є складовою демократичного контролю над Збройними Силами.

Важливим показником демократичності суспільства є забезпечення рівних прав чоловіків і жінок в усіх сферах життя, у тому числі, у сфері захисту держави шляхом створення рівних можливостей обох статей реалізувати себе в повній мірі на військовій службі.

Причинами інтегрування жінок до Збройних сил України є:

- зміни ставлення до ролі жінки в суспільстві та популярність ліберального принципу рівності прав і можливостей;
- зміни соціальної структури суспільства, коли жінки активно виходять на ринок праці та публічну сферу;
- зміни у військових формуваннях, а саме, зміна концепції національної безпеки, воєнної технології, організаційної структури армії, її призначення, та нововведення у політиці рекрутування військовослужбовців.

У контексті ґендерної рівності та прав людини сектор безпеки має в суспільстві вкрай важливий обов'язок підтримки демократії та прав людини й захисту особистих свобод усіх категорій громадян, у тому числі найбільш уразливих. Ця велика відповідальність лежить в основі договору між силами безпеки та суспільствами, які вони мають захищати та охороняти. Розуміння цього має важливе значення для виконання завдань належного врядування та безпеки, саме завдяки демократичному цивільному контролю над сектором безпеки і оборони.

Задля розуміння логіки ґендерного підходу у реалізації питань демократичного цивільного контролю за сектором безпеки і оборони держави, слід враховувати сутність та зміст ґендерної політики у цій сфері суспільних відносин, а саме такі питання як: основи ґендерної концепції, основи державної ґендерної політики, напрями ґендерної політики в Збройних Силах України та інших складових сил безпеки і оборони. А також, питання організації та роль демократичного цивільного контролю в забезпеченні ґендерної рівності в Збройних Силах України та інших силових відомствах.

Так, у Законі України «Про національну безпеку України» визначено поняття, засади, предмет і завдання демократичного цивільного контролю за складовими сектору безпеки і оборони держави, а також повноваження органів влади і громадських організацій щодо його здійснення, згідно якого демократичний цивільний контроль – це комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних, кадрових та інших заходів для забезпечення верховенства права, законності, підзвітності, прозорості органів сектору безпеки і оборони та інших органів, діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначенні законом випадках прав і свобод людини, сприяння їх ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, зміцненню національної безпеки України [1].

Ефективність цивільного демократичного контролю та реалізація на практиці усіх визначених законодавством його механізмів тісно пов'язана із створенням дієвої системи керівництва силами оборони держави та управління Збройними Силами України.

Система військового керівництва, що функціонувала до цього, будувалася на чіткому підпорядкуванні Генерального штабу Збройних Сил України та усієї армійської вертикалі Міністерству оборони України. Реформа ж передбачає розподіл повноважень між Міністерством оборони та Збройними Силами. Міністерство оборони перетворюється з органу військового управління на центральний орган виконавчої влади на якого покладаються завдання з визначення засад політики у сфері оборони, забезпечення демократичного цивільного контролю за діяльністю Збройних Сил України та Державної

спеціальної служби транспорту, здійснення військово-політичного та адміністративного керівництва Збройними Силами тощо.

Відповідно до наказу Міністерства оборони України від 29 березня 2019 року за № 141 «Про трансформацію системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах» [2] трансформація системи об'єднаного керівництва повинна реалізовуватись відповідно до Основних принципів, серед яких першочергове місце займає демократичний цивільний контроль. Він передбачає, що Міністр оборони України обіймає політичну посаду та призначається Верховною Радою України за поданням Президента України з числа цивільних осіб. Саме на Міністра оборони покладаються питання забезпечення цивільного демократичного контролю у воєнному відомстві. Головнокомандувач Збройних Сил України є найвищою військовою посадовою особою у Збройних Силах України. Він підпорядкований Міністру оборони з питань досягнення воєнно-стратегічних цілей у сфері оборони військовими силами і засобами, а також за підтримання спроможностей цих сил і засобів до застосування. Головнокомандувач відповідає за готовність до виконання покладених завдань і за безпосереднє військове керівництво Збройними Силами України та управління застосуванням Збройних Сил і переданих у його підпорядкування сил і засобів інших складових сил оборони.

Серед інших важливих принципів трансформації об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах слід відмітити наступні:

- відокремлення функції з формування державної політики у сфері оборони від функції реалізації;
- відокремлення процесу планування розвитку спроможностей від операційної (поточної) діяльності Генерального штабу Збройних Сил України та органів військового управління;
- відокремлення функції генерування сил і засобів від функції їх застосування;
- об'єднаний характер усіх операцій, що проводяться Збройними Силами та іншими складовими сил оборони;
- делегування командних (управлінських) повноважень командирів, а не штабу;
- єдиноначальність, безперервність та чітка вертикаль управління;
- комплексний підхід до організації управління, міжвідомча взаємодія та прозорість процесу прийняття рішень [2].

Отже, демократичний цивільний контроль за Збройними Силами України та іншими, утвореними відповідно до законів військовими формуваннями після здобуття незалежності нашою державою був орієнтований на воєнну структуру, яка існувала ще з часів колишнього СРСР. На сьогодні, у складі Збройних Сил України створені нові органи військового управління: Командування сил логістики, Командування медичних сил, Командування сил підтримки тощо.

Тому, трансформація системи керівництва силами оборони та управління Збройними Силами України відповідно до принципів і стандартів НАТО, яка на сьогодні успішно реалізується в нашій державі, обумовлює необхідність удосконалення принципів та механізмів демократичного цивільного контролю за силами оборони уже з врахуванням організаційних змін в структурі не тільки Збройних Сил України, а й інших складових сил оборони держави.

При цьому, у зв'язку із введенням посади Головнокомандувача Збройних Сил України і зміни завдань і функцій Генерального штабу, нами пропонується змінити закріплений в чинному Законі України «Про національну безпеку України» порядок підлеглості у владній вертикалі оборонного відомства та армії та внести відповідні зміни до статей 14 та 16 вказаного Закону. Зокрема, слід передбачити норму, відповідно якої Міністр оборони України підзвітний Президенту України (а не Верховному Головнокомандувачу ЗС України, як це передбачено чинною редакцією Закону) та як член Кабінету Міністрів України – Верховній Раді України. Також, нами пропонується визначити статус Головнокомандувача Збройних Сил України, згідно якого він є вищою військовою посадовою особою в державі та підпорядковується Міністру оборони України та Президенту України як Верховному Головнокомандувачу Збройних Сил України.

В Україні до недавнього часу стереотипним залишалося бачення ролі жінок в якості «мирного» сегмента соціуму, а їх служба в Збройних Силах України вважалася атиповою. У силу поступального розвитку нашого суспільства жінки нині на ряду із чоловіками отримали право на несення військової служби, а їх голос у дискусіях на тему безпеки став більш вагомим.

Служба жінок в збройних силах важлива саме з точки зору вирішенні конфліктів. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Про жінок, мир і безпеку» (2000 р.) підтверджує роль жінок у запобіганні та врегулюванні конфліктів і в миробудуванні. Вона закликає держави забезпечити більш активну участь жінок на всіх рівнях прийняття рішень в рамках національних, регіональних і міжнародних інститутів і механізмів запобігання, регулювання та вирішення конфліктів [3].

Право жінок на вступ на військову службу також є важливим аспектом у демократизації збройних сил з точки зору належного представництва всіх груп даного суспільства. Наприклад, таке право було одним з центральних питань інтеграції афроамериканців в суспільство США або католиків в суспільство Німеччини, де в 70-і роки XX століття Бундесвер проводив курс на збільшення числа офіцерів-католиків з метою демократизації командування і охоплення всіх груп цивільного населення. Ці приклади показують, що армія не тільки є віддзеркаленням суспільства, але може також сприяти боротьбі ізольованих груп (наприклад, афроамериканців в США) за рівні права або, навпаки, гальмувати подібні процеси (як у багатьох випадках до цих пір відбувається у відношенні жінок).

Набір жінок до Збройних Сил України нарівні з чоловіками є забезпеченням та реалізацією принципу ґендерного паритету шляхом забезпечення рівних можливостей у доступі до військової служби, її просуванні, обійманні посад, рівної оплати праці, а також ліквідація зловживань щодо жінок-військовослужбовців; формуванні позитивного ставлення до останніх, їх включенням у військове оточення та військові традиції.

Участь жінок має особливе значення при здійсненні операцій з підтримки миру, які зараз складають основну функцію більшості армій. Останні відрізняються від традиційних армійських функцій тим, що в них робиться особливий наголос на захисті цивільного населення, а також тим, що вони пов'язані з діяльністю по вирішенню конфліктів і відновленню порядку. Уже визнаний той факт, що присутність жінок в контингентах з

підтримання миру сприяє поліпшенню відносин військового контингенту з суспільством приймаючої країни, а також підвищує можливості миротворців по роботі з жінками і дітьми і по їх захисту.

Дотримання нашою державою зобов'язань, передбачених міжнародним правом і міжнародними договорами передбачає інтеграцію ґендеру в процес демократичного цивільного контролю над сектором безпеки та є необхідною умовою для дотримання положень міжнародних законодавчих актів. ООН, ОБСЄ, Рада Європи та НАТО прийняли ряд документів і програм щодо участі жінок у запобіганні та профілактиці конфлікту і відновлення після конфлікту, запобігання всіх форм дискримінації, ґендерної рівності та рівних можливостей.

Оскільки ґендерна рівність стосується прав людини, що підлягають захисту згідно з міжнародним правом, включення питань ґендерної рівності до реформи сектору безпеки і оборони в цілому та урахування його в ході удосконалення механізмів демократичного цивільного контролю над воєнною організацією для України є обов'язковим.

Висновки. Отже, демократичний цивільний контроль відіграє важливу роль у керівництві сектором безпеки, допомагаючи зробити сектор безпеки та владу прозорими, підзвітними, представницькими, дієвими, ефективними, легітимними, а отже, демократичними. Реформа сектору безпеки, зі свого боку, повинна урахувати відмінності в потребах безпеки, характерних для чоловіків, жінок, юнаків і дівчат. Інтеграція ґендерних аспектів також є ключовим фактором для забезпечення ефективності та підзвітності сектора безпеки, для зміцнення місцевої ініціативи в процесі реформування та забезпечення його легітимності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про національну безпеку України» Від 21.06.2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Наказ Міністерства оборони України від 29.03.2019 року № 141 «Про трансформацію системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах». URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/141_nm_2019.pdf
3. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Про жінок, мир і безпеку». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_669#Text

Надійшла до редакції 02.10.20.

J. Bobrova, a doctor of judicial sciences,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

J. Bobrov, a PhD of judicial sciences,
Directorate of legal support of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine,

THE GENDER ASPECT OF ASSURANCE OF DEMOCRATIC CIVIL CONTROL IN THE SECTOR OF SECURITY AND DEFENSE OF THE STATE

The effective command and control of the Armed Forces of Ukraine and other elements of the defense forces with the aim to achieve the high-level of defense capability of the state which are inextricably related with the appropriate normalization and exercising the practical events of democratic civil control of the military organization of the state.

The process of reforming the defense sector is aimed at transforming the system of unified command and control and military command of the Armed Forces of Ukraine. The establishment of a new system of command and control provides for a clear delimitation of authority between the Ministry of Defense and the Armed Forces of Ukraine, the functioning of new types and branches of troops (forces). Additionally, it is provided for the separation of the functions of planning, generation and implementation of means and forces within the Armed Forces, and the Ministry of defense has transformed from the body of military command to the central body of executive authority, responsible for the reform and implementation of the state policy in the military sphere and the sphere of defense, the military policy in terms of staff, the technical policy and the policy in terms of defense purchases etc. One of the major tasks of the Ministry of Defense is the exercise within the framework of authority of democratic civil control of the activity of the Armed Forces of Ukraine, the military-political and administrative command and control of the military organization.

The gender equality requires the establishment of equal rights and opportunities for men and women in the matters of military service, participation in the protection of the state – not only on a legislative but also on a practical level. For a long period of time the military profession was solely masculine. It has been related with the significant physical, moral-psychological pressure on a human being, the necessity to be firm in overcoming the hard and difficult daily military routine. Currently, the role of the woman in a society has undergone significant changes. The latter have also touched the military sphere. It is therefore the issue of democratic civil control of the military organization of the state is to be considered through the prism of its gender aspect. For the sole, gender element of this control is the finest measure of its effectiveness, the indicator of absolute control of civic society in the military sphere, which assures the accountability of military to civil personnel and totally includes the possibility of a military coup d'état in a state.

Key words: democratic civil control, gender, sector of security and defense, Armed Forces of Ukraine, men, women.